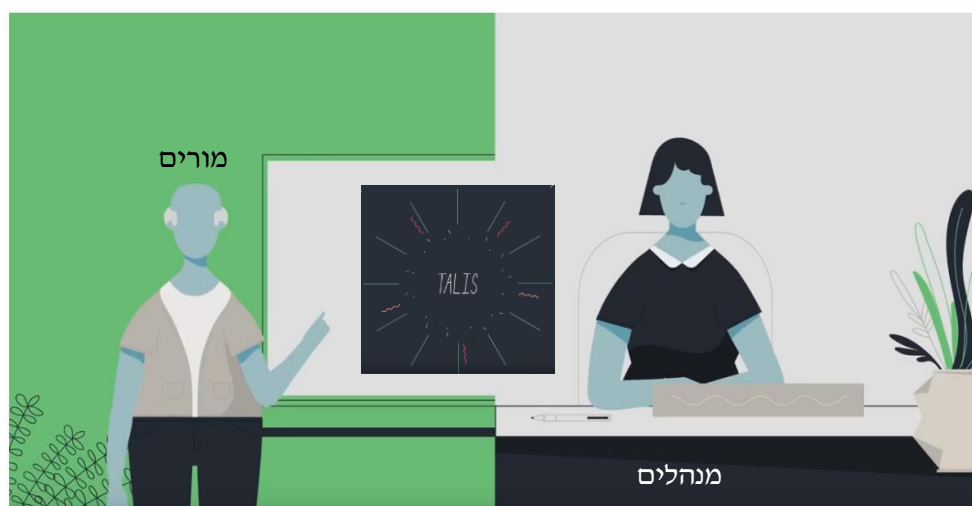

טאליס 2018 TALIS

Teaching and Learning International Survey

סקר ההוראה והלמידה הבין-לאומי

דוח מורחב

פרק 12 – מתן משוב למורים

הדוח המלא של מחקר טאליס 2018 מפורסם באתר הראמ"ה

12. מתן משוב למורים

משוב הוא אמצעי מרכזי נוסף הנמנה עם האמצעים שדרכם מורים משתפים פעולה, בין שמדובר במתן משוב ובין שמדובר בקבלת משוב. מתן משוב בונה יכול להיעשות על ידי מגוון גורמים (מנהלים, מדריכים ורכזי מקצוע, מורים עמיתים ועוד), להתבסס על מקורות מידע שונים (כגון תצפית על שיעורי המורה, דיון על תכנון הלימודים של המורה, ניתוח הישגי תלמידיו ושיח בעקבותיו ועוד), וכן בשיטות שונות (כחלק מתהליך רשמי, מובנה וסדור או לחלופין כשיח לא פורמלי). המשוב מאפשר למורים לזהות את החוזקות והחולשות היחסיות שלהם ולהכיר בהן, ומתוך כך לעצב דרכי פעולה לשיפור הפרקטיקות ואסטרטגיות ההוראה שהם נוקטים, וכפועל יוצא לשפר את האפקטיביות שלהם כאנשי מקצוע ואת תוצאות התהליכים הלימודיים והחינוכיים בקרב תלמידיהם. נמצא כי למתן משוב בונה למורים על סמך תהליכי ההוראה והלמידה בכיתתם תרומה מכרעת לקידום ביצועי התלמידים, יותר מכל תהליך התערבות בית ספרי. אפשר אפוא לראות במשוב מנוע יעיל לשיפור ההוראה והלמידה, ומרכיב מרכזי בלמידה מתמשכת ולאורך זמן של המורים בתהליך של חיפוש, קבלת משוב ותגובה עליו. יש חשיבות רבה לעמידה על תדירות המשוב הניתן למורים, על מאפייני המשוב, על תפיסות המורים בנוגע אליו והערך שהם מייחסים לו, ועל תרומתו של המשוב לשיפור הפרקטיקות שלהם.

המורים נשאלו אם קיבלו משוב על עבודתם בבית הספר, בנקודת זמן כלשהי, מאחד מהגורמים הבאים: אנשים או גופים חיצוניים (כגון מפקחים, נציגי הרשות המקומית או אנשים אחרים מחוץ לבית הספר), מנהל בית הספר או חברים בצוות הניהול, או מורים אחרים באמצעות אחד מסוגי המידע הבאים: צפייה בשיעור של המורה, תשובות התלמידים בסקרים בנוגע להוראה של המורה, הערכת הידע של המורה בתחום הדעת שהוא מלמד, ציוני תלמידיו במבחנים חיצוניים (למשל מבחנים ארציים), ציונים במישור הכיתתי והבית ספרי (כגון רמות ביצוע, תוצאות פרויקטים, ציונים במבחנים), הערכה עצמית של המורה כלפי עבודתו (למשל הצגה של הערכת תלקיט [פורטפוליו], ניתוח ההוראה בעזרת וידאו).

12.1. שכיחות המשוב

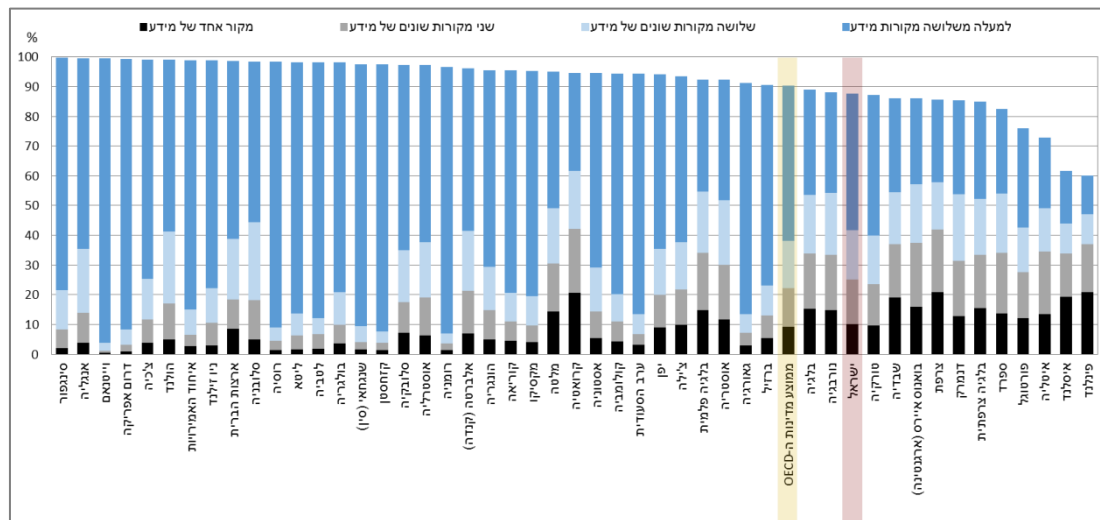
רובם של המורים בישראל (88%), ללא הבדל בין מגזרי השפה, דיווחו כי קיבלו משוב בנקודת זמן כלשהי מאחד לפחות מן הגורמים שצוינו, תוך שימוש בסוג אחד לפחות מתוך סוגי המידע שפורטו. שיעור זה דומה לשיעור המקביל בממוצע מדינות ה-OECD (לוח 53).

לוח 53: שיעורי המורים שקיבלו משוב על עבודתם בבית הספר מגורם אחד לפחות

כלל ישראל	ממוצע OECD	בתי"ס דוברי עברית	בתי"ס דוברי ערבית
88%	90%	88%	87%

במבט בין-לאומי, קבלת משוב שכיחה במיוחד בסינגפור, אנגליה, וייטנאם, דרום אפריקה וצ'כיה (99% מהמורים במדינות אלו, ואף יותר מכך, קיבלו משוב), ואילו בפינלנד ואיסלנד היא שכיחה הרבה פחות (רק כ-60% מהמורים קיבלו משוב) (תרשים 52). עוד מעניין לציין כי קבלת משוב המבוסס על יותר משלושה מקורות מידע שונים נפוץ מאוד בוייטנאם (96%), בדרום אפריקה (91%), בקזחסטן, ברומניה וברוסיה (כ-90%), אך רק כמחצית מהמורים בממוצע מדינות ה-OECD (52%) ואף פחות מזה בישראל (46%) דיווחו על כך (תרשים 52). חשוב לציין כי שיעורי הדיווח על משוב הנסמך על יותר משלושה מקורות מידע שונים גבוה הרבה יותר בקרב מורים בבתי ספר דוברי ערבית (62%) בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית (40%).

תרשים 52: שיעורי המורים שקיבלו משוּב על עבודתם, בחלוקה לפי מספר מקורות המידע ששימשו למשוּב – כלל המדינות

הערה: המדינות מסודרות בסדר יורד לפי שיעור המורים שקיבלו משוּב מגורם אחד לפחות.

מקור למידע: OECD (2020), תרשים II.4.9

בישראל נמצא כי קבלת משוּב נפוצה מעט יותר בקרב מורים צעירים שגילם פחות מ-30 (90%) בהשוואה למורים מבוגרים יותר שגילם 50 שנים ויותר (84%). מגמה דומה נמצאה גם בבולגיה הפלמית, ביפן ובשנגחאי (סין), אך לא בממוצע מדינות ה-OECD. מלבד זאת, שיעורי הדיווח על קבלת משוּב דומים בעיקרם לפי שאר מאפייני הרקע של המורים (מגדר, ותק בהוראה).

12.2. הגורמים נותני המשוּב

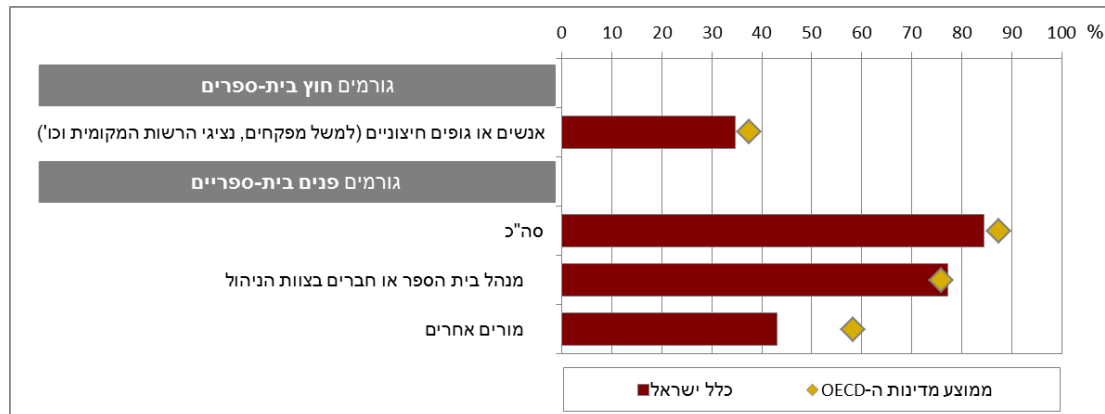
אפשר לחלק באופן גס את הגורמים נותני המשוּב לגורמים חוץ בית ספריים, כגון מפקחים ונציגי הרשות המקומית, ולגורמים פנים בית ספריים, תוך הבחנה בין מנהל וצוות ההנהלה לבין המורים. מערכות חינוך שנפוץ בהן משוּב מטעם גורמים חוץ בית ספריים הן על פי רוב ריכוזיות, ומערכת המשוּב בהן מונעת מאחריותיות. לעומת זאת, מערכות חינוך שבהן נפוץ משוּב מטעם גורמים פנים בית ספריים הן על פי רוב מבוזרות יותר, ולבתי הספר יש אחריות ואוטונומיה רבה יותר בתכנון מערכת המשוּב שלהן ובביצועה. השכיחות היחסית בין הגורמים נותני המשוּב עשויה ללמד גם על שיתוף הפעולה בין בעלי עניין שונים במערכת החינוך.

בישראל, מרבית המורים (84%) קיבלו משוּב מגורמים פנים בית ספריים, ורק כשליש מהמורים (35%) קיבלו משוּב מגורמים חוץ בית ספריים, זאת בדומה לשיעורם בממוצע מדינות ה-OECD (87% ו-38%, בהתאמה) (תרשים 53). כמעט בכל המדינות שהשתתפו במחקר (חוץ מבצרפת), קבלת משוּב מגורמים חוץ בית ספריים נפוצה פחות מקבלת משוּב מגורמים פנים בית ספריים, אף כי בחלק מן המדינות קבלת משוּב מגורמים חוץ בית ספריים נפוצה יחסית, ולפחות 60% מהמורים דיווחו על כך בבולגריה, בצרפת, ברומניה ובווייטנאם.

אשר לקבלת משוּב מגורמים פנים בית-ספריים – קבלת משוּב ממנהל בית הספר או מחברים בצוות הניהול (77% בישראל, ובדומה לזה 76% בממוצע המדינות שהשתתפו במחקר) נפוצה הרבה יותר מקבלת משוּב ממורים אחרים (43% בישראל, וגבוה מזה בממוצע המדינות – 58%). דפוס זה נפוץ במרבית המדינות שהשתתפו במחקר, אף כי במספר מצומצם של מדינות השיעורים דומים יחסית, ואילו בקוריאה ובטאיוואן התמונה הפוכה וקבלת משוּב ממורים שכיחה הרבה יותר (בכ-40% ובכ-30%, בהתאמה) מקבלת משוּב ממנהלים ומחברים בצוות הניהול. ככל הנראה שכיחויות אלו משקפות לא רק הבדלים

בתרבות מתן המשוב בבתי ספר, אלא הן גם מעוגנות בנהלים. כך, לדוגמה, בישראל מנהלי בתי ספר הם האחראים על תהליך ההערכה המעצבת של מוריהם, ובכלל זה על המשוב.

תרשים 53: שיעורי המורים שקיבלו משוב על עבודתם בבית הספר – לפי הגורם נותן המשוב

מקור למידע: OECD (2020), טבלה II.4.40

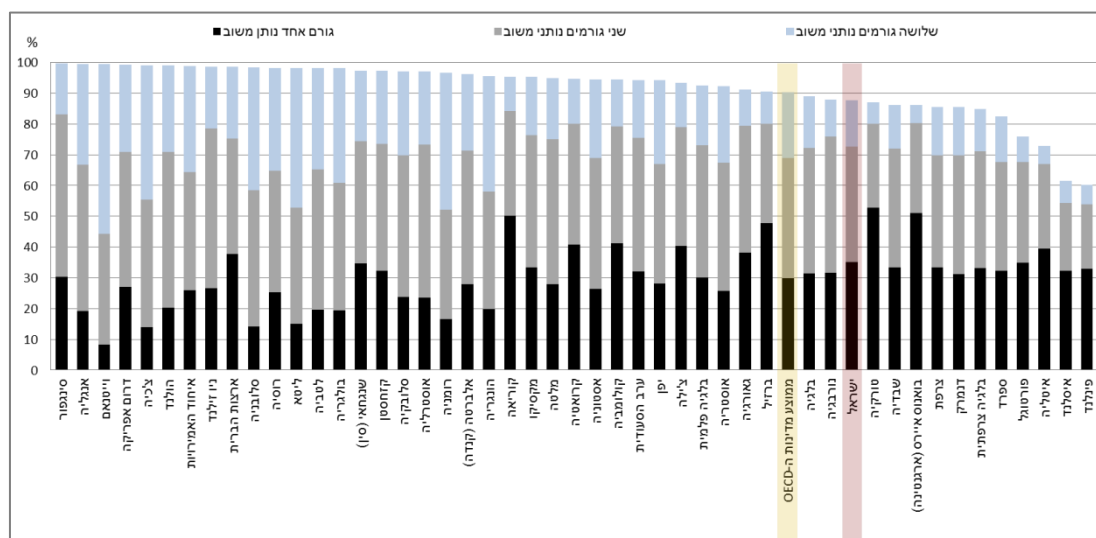
שיעורם הנמוך יחסית של מורים בישראל שקיבלו משוב ממורים אחרים נובע בעיקרו משיעור נמוך יותר בקרב מורים בבתי ספר דוברי ערבית (35%) בהשוואה לשיעורם בבתי ספר דוברי עברית (46%), אך אלו גם אלו נמוכים מהשיעור המקביל בממוצע ה-OECD (לוח 54).

לוח 54: שיעורי המורים שקיבלו משוב על עבודתם בבית הספר – לפי הגורם נותן המשוב

הגורם נותן המשוב	כלל ישראל	ממוצע OECD	בתי"ס דוברי עברית	בתי"ס דוברי ערבית
אנשים או גופים חיצוניים (למשל מפקחים, נציגי הרשות המקומית וכו')	35%	38%	35%	33%
גורמים פנים בית ספריים – סה"כ	84%	87%	84%	85%
מנהל בית הספר או חברים בצוות הניהול	77%	76%	76%	81%
מורים אחרים	43%	58%	46%	35%

זאת ועוד, מקרב המורים שדיווחו על קבלת משוב, ששיעורם כאמור עומד על 88% (לוח 53), 35% קיבלו משוב מגורם אחד בלבד (בין שהוא חוץ בית ספרי ובין שהוא פנים בית ספרי), 38% קיבלו משוב משני גורמים שונים, ורק 15% קיבלו משוב מכל שלושת הגורמים. בממוצע מדינות ה-OECD, בהשוואה לישראל, קבלת משוב מגורם אחד בלבד שכיחה פחות (30%), ואילו קבלת משוב משלושה גורמים שונים שכיחה יותר (21%) (תרשים 54). כדאי לשים לב לעובדה שקבלת משוב משלושה גורמים שונים נפוצה מאוד ברומניה, בליטא, בסלובניה, בצ'כיה (40% עד 45% בכל אחת מהן) ובעיקר בווייטנאם (55%). מסתמן כי במדינות מרכז אירופה ומזרח אירופה קבלת משוב מריבוי של גורמים היא דרך הפעולה הרווחת.

תרשים 54: שיעורי המורים שקיבלו משוּב על עבודתם, בחלוקה לפי מספר הגורמים שנתנו משוּב – כלל המדינות

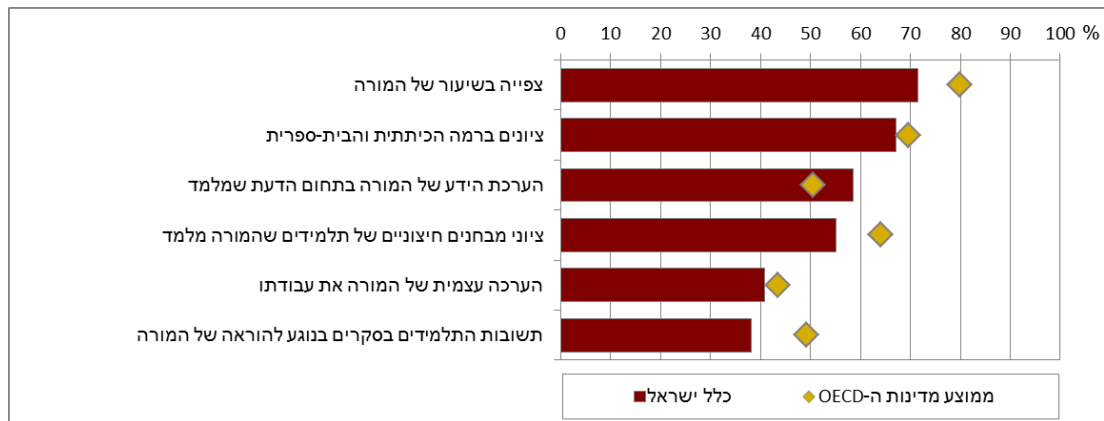
הערה: המדינות מסודרות בסדר יורד לפי שיעור המורים שקיבלו משוּב מגורם אחד לפחות.
מקור למידע: OECD (2020), טבלה II.4.43.

12.3. מקורות המידע שהמשוּב מבוסס עליהם (שיטות)

נודעת חשיבות גם למקורות המידע שהמשוּב נשען ונסמך עליהם, ולשאלה באיזו מידה הם נוגעים ישירות לתהליכי ההוראה והלמידה בכיתה. לדוגמה, עדויות ישירות הנובעות מתצפיות רצופות על שיעור נחשבות משמעותיות יותר למתן משוּב בונה לעומת הערכה עצמית של מורים או סקר בקרב הורים.

ככלל, בעבור מרבית מקורות המידע שהמשוּב נשען עליהם, שיעורי הדיווח בישראל נמוכים בהשוואה לממוצע במדינות ה-OECD, או דומים להם (תרשים 55 ולוח 55). בישראל, מתן משוּב נשען על פי רוב על צפייה בשיעור של המורה (72%) ועל ציוני התלמידים (67%), אם במישור הכיתתי ואם במישור הבית ספרי. במידה פחותה מכך, משוּב נשען על הערכת הידע של המורה בתחום הדעת שהוא מלמד (59%) ועל ציוני תלמידיו במבחנים חיצוניים כגון מבחנים ארציים (55%). לעומת אלו, פחות ממחצית מהמורים מדווחים כי המשוּב שקיבלו התבסס על הערכה עצמית של המורה כלפי עבודתו, למשל הצגה של הערכת תלקיט [פורטפוליו] או ניתוח ההוראה בעזרת וידאו (41%), או על תשובות התלמידים בסקרים בנוגע להוראה של המורה (38%). בהשוואה לישראל, במדינות ה-OECD נפוץ יותר מתן משוּב המבוסס על צפייה בשיעור של המורה (80%), ציוני תלמידיו במבחנים חיצוניים (64%) ותשובות התלמידים בסקרים בנוגע להוראה של המורה (49%). שיעורי הדיווח על קבלת משוּב הנשען על מקורות מידע אלו גבוה בכ-10% בממוצע מדינות ה-OECD בהשוואה לישראל (תרשים 55). לעומת זאת, מתן משוּב הנשען על הערכת הידע של המורה בתחום הדעת שהוא מלמד (רק 50%) נפוץ דווקא פחות בממוצע מדינות ה-OECD.

תרשים 55: שיעורי המורים שקיבלו משוב על עבודתם בבית הספר – לפי מקור המידע שהמשוב נשען עליו

מקור למידע: OECD (2020), טבלה II.4.44

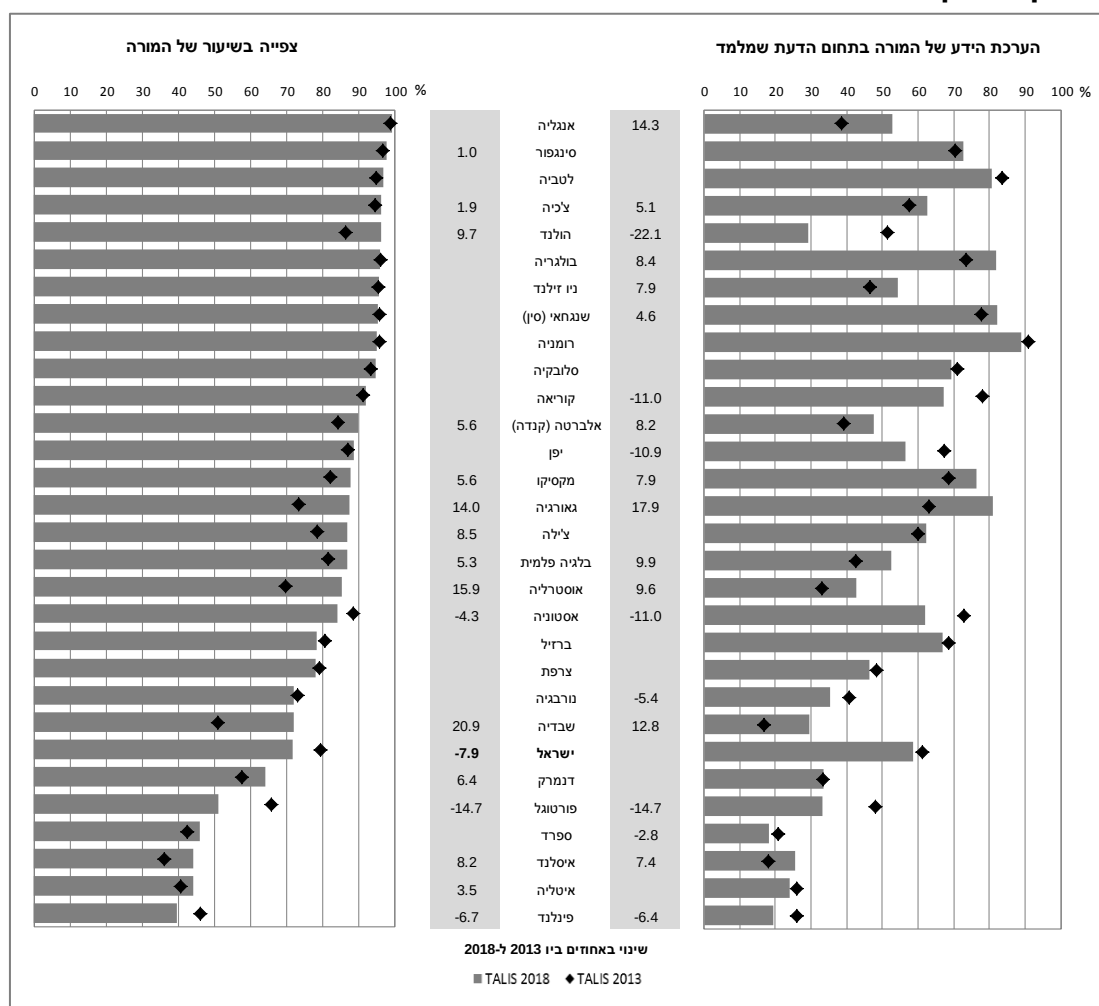
הערכת הידע של המורים בתחום הדעת שהם מלמדים עשויה לשמש הזדמנות עבורם למצב את עצמם כ"מומחי ידע" במקצוע, וזאת לצד האפשרות לזהות ולמקד את האפיקים שבהם הם יכולים לשפר את ידיעותיהם. בישראל, כאמור, יותר ממחצית מהמורים דיווחו על קבלת משוב המבוסס על הערכת ידע של המורים.¹ קבלת משוב המבוסס על הערכת ידע של המורים נפוצה במיוחד בקזחסטן, ברוסיה ובווייטנאם – יותר מ-90% מהמורים במדינות אלו דיווחו על כך, ואילו בפינלנד וספרד היא יחסית נדירה – רק כ-20% מהמורים דיווחו על כך. בין מחזורי המחקר 2013 ו-2018 נרשמה ב-12 מדינות עלייה בשיעורי הדיווח על משוב המבוסס על הערכת הידע של המורה, ואילו ב-7 מדינות נרשמה ירידה דווקא (תרשים 56).

לתפיסת עורכי המחקר ב-OECD, התלמידים יכולים גם הם לספק מידע ייחודי וחשוב על תוצרי תהליכי ההוראה-למידה ועל צורכיהם, ומתוך כך ללמד על איכות ההוראה ועל המורים. מתוך סוגי המידע הנוגעים לתלמידים, התבססות על הישגיהם במבחנים שכיחה יותר מהתבססות על תשובותיהם בסקרי הוראה. כך, בממוצע מדינות ה-OECD, כמעט שלושה רבעים (70%) מהמורים דיווחו על קבלת משוב המבוסס על הישגי התלמידים במבחנים במישור הכיתתי והבית ספרי (בדומה ל-67% בישראל; ב-21 מדינות השיעור עומד על 80% ויותר); כשני שלישים (64%) דיווחו שהמשוב התבסס על ציוני תלמידים במבחנים חיצוניים (רק 55% בישראל; ב-11 מדינות השיעור עומד על 80% ויותר), וכמחצית (49%) דיווחו על קבלת משוב הנשען על סקרי הוראה בקרב תלמידים (רק 38% בישראל; ב-9 מדינות השיעור עומד על 80% ויותר). מבט מקרוב מגלה כי לפחות 80% מהמורים דיווחו על קבלת משוב המבוסס על כל אחד ממקורות המידע הללו של התלמידים בשלוש מדינות בלבד: קזחסטן, רומניה ורוסיה. גם בצ'כיה, בווייטנאם ובלטביה נפוצה מאוד קבלת משוב המבוסס על מידע שמקורו בתלמידים (אף כי שיעורי הדיווח אינם עוברים סף של 80% עבור כל אחד משלושת מקורות המידע). בין מחזורי המחקר 2013 ו-2018 לא נמצאה תמונה אחידה שיש בה ללמד על מגמות שינוי בקבלת משוב המבוסס על נתוני תלמידים.

¹ בישראל לא נהוגה הערכה של ידע המורים בתחום הדעת באופן סדור וסטנדרטי על ידי גורמי משרד החינוך. עם זאת מרכיבי הידע בתחום הדעת הם חלק אינטגרלי וחשוב במפת המדדים להערכת מורים ומורות. על כן, משוב על ידע בתחום הדעת הוא בהכרח חלק מהערכה של כל המתמחים לשם קבלת קביעות, והוא אף אפשרי, לפי שיקול דעתו של מנהל בית הספר, כחלק מהערכה לקידום מורים בדרגה.

בהשוואה למחזור המחקר הקודם, טאליס 2013², בישראל נרשמה על פי רוב מגמה של ירידה בשיעורי הדיווח על קבלת משוב הנשען על מקורות המידע שנבדקו. כך, נרשמה ירידה של 15% בשיעור המורים המדווחים על קבלת משוב הנשען על הערכה עצמית של המורה כלפי עבודתו (מ-56% ב-2013 ל-41% ב-2018), ירידה של 11% בשיעור המורים המדווחים על קבלת משוב הנשען על תשובות התלמידים בסקרים בנוגע להוראה של המורה (מ-49% ל-38%), וירידה של 8% בשיעור המורים המדווחים על קבלת משוב הנשען על צפייה בשיעור של המורה (מ-80% ל-72%), בהתאמה (תרשים 56, משמאל). לעומת זאת נרשמה יציבות בשיעור המורים המדווחים על קבלת משוב הנשען על הערכת הידע של המורה בתחום הדעת שהוא מלמד (מ-61% ל-59%), בהתאמה (תרשים 56, מימין). לשם השוואה, המדינות הנוספות שבהן נרשמה מגמת ירידה מובהקת בכל שלושת מקורות המידע הראשונים (למעשה בכל הארבעה) הן פינלנד, אסטוניה ופורטוגל.

תרשים 56: שינוי בין מחזורי מחקר טאליס בשיעורי המורים המדווחים על קבלת משוב הנשען על מקורות המידע הבאים – כלל המדינות

הערה: מוצגים רק נתונים של מדינות שהשתתפו בשני מחזורי המחקר האחרונים. רק כאשר השינוי בין מחזורי המחקר מובהק סטטיסטית מוצג הפער המספרי.
מקור למידע: OECD (2020), תרשים II.4.11 וטבלה II.4.39

² מתוך ששת מקורות המידע שנכללו בשאלון המורים במחזור מחקר 2018, רק ארבעה נכללו גם בשאלון המורים במחזור מחקר 2013.

אם כך, מקור המידע הנפוץ והמשמעותי למתן משוּב – צפייה בשיעור של המורה – אומנם נמצא כמקור השכיח ביותר בישראל; עם זאת השימוש בו שכיח פחות בהשוואה למדינות ה-OECD (תרשים 55), ולמעשה רק ב-6 מדינות נרשם שיעור נמוך יותר מבישראל. כמו כן, בין מחזורי המחקר נרשמה בישראל מגמת ירידה במתן משוּב הנשען על מקור מידע זה, לצד שלוש מדינות נוספות בלבד, ואילו ב-13 מדינות נרשמה מגמה הפוכה של עלייה במתן משוּב הנשען על צפייה בשיעור (תרשים 56). ממצאים אלו מעידים כי בישראל, וגם במדינות נוספות, צפייה בשיעור של המורה כבסיס למתן משוּב בונה עודנה רחוקה מלהפוך לחלק אינטגרלי משגרת העשייה החינוכית של מורים בבתי ספר. הדבר עולה בקנה אחד עם הממצא ולפיו רק 10% מן המורים בישראל, ושיעור גבוה יותר של 15% בממוצע מדינות ה-OECD, מדווחים כי הם נותנים לעמיתיהם משוּב המבוסס על צפייה בשיעוריהם בתדירות של 4 פעמים בשנה לפחות (שיעורים גבוהים במיוחד נרשמו בשנגחאי (סין) - 70%, בקזחסטן - 79%, ובווייטנאם - 90%).

במבט פנים-ישראלי, שיעורי הדיווח על קבלת משוּב הנסמך על כל אחד ממקורות המידע גבוהים יותר בבתי ספר דוברי ערבית, בהשוואה לבתי ספר דוברי עברית, למעט שיעורי דיווח דומים על קבלת משוּב הנשען על צפייה בשיעור של המורה (לוח 55). הפערים בשיעורי הדיווח עומדים על כ-10% (משוּב הנשען על הערכת הידע של המורה בתחום הדעת שהוא מלמד) ועד כ-30% (הערכה עצמית של המורה כלפי עבודתו).

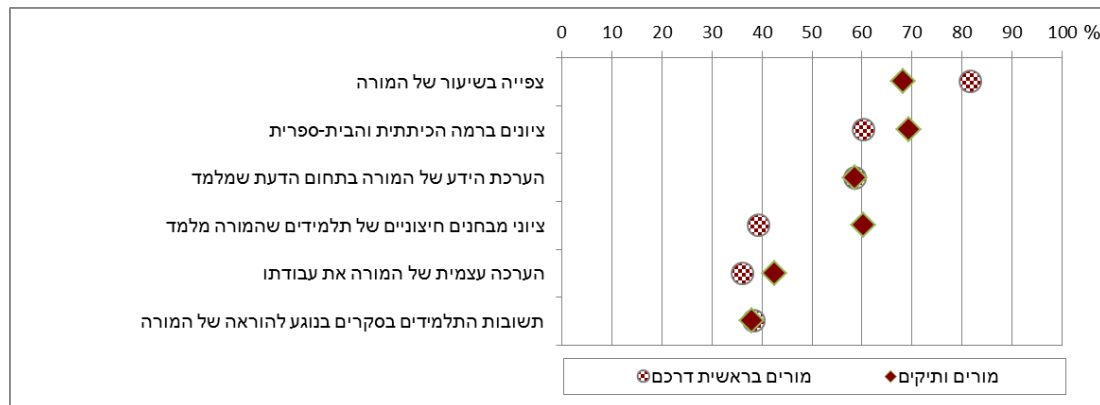
לוח 55: שיעורי המורים שקיבלו משוּב על עבודתם בבית הספר – לפי מקור המידע שהמשוּב נשען עליו

מקור המידע שהמשוּב נשען עליו	כלל ישראל	ממוצע OECD	בתי"ס דוברי עברית	בתי"ס דוברי ערבית
צפייה בשיעור של המורה	72%	80%	70%	75%
ציונים ברמה הכיתתית והבית-ספרית	67%	70%	63%	79%
הערכת הידע של המורה בתחום הדעת שהוא מלמד	59%	50%	56%	65%
ציוני מבחנים חיצוניים של תלמידים שהמורה מלמד	55%	64%	51%	66%
הערכה עצמית של המורה כלפי עבודתו	41%	43%	33%	62%
תשובות התלמידים בסקרים בנוגע להוראה של המורה	38%	49%	34%	50%

ותק בהוראה

בישראל נראה כי אומנם אין הבדל בין שיעור המורים הוותיקים לשיעור המורים בראשית דרכם שקיבלו משוּב (87% לעומת 89%, בהתאמה), אך הם נבדלים במקורות המידע שהמשוּב נשען עליהם (תרשים 57). כך, משוּב המבוסס על צפייה בשיעור נפוץ יותר בקרב מורים בראשית דרכם (82%) מבקרב מורים ותיקים (68%), וזאת, כצפוי, לנוכח מדיניות התמיכה והליווי של מורים בראשית דרכם שכוללת בין היתר צפייה בשיעוריהם. לעומת זאת, משוּב המבוסס על ציוני תלמידים, אם במבחנים חיצוניים (39% לעומת 60%, בהתאמה) ואם במבחנים במישור הכיתתי והבית ספרי (60% לעומת 69%, בהתאמה), וכן הערכה עצמית של המורה כלפי עבודתו (36% לעומת 43%, בהתאמה) נפוצים פחות בקרב מורים בראשית דרכם, בהשוואה למורים ותיקים. משמעות הדבר היא שמשוּב המבוסס על עדויות בדמות הישגי התלמידים נפוץ יותר בקרב מורים ותיקים, וכך גם הערכה עצמית, המושתתת ככל הנראה גם על הניסיון המצטבר של המורה בהערכה בכלל ובהערכה עצמית בפרט. על קבלת משוּב המבוסס על הערכת הידע של המורה בתחום הדעת ועל תשובות תלמידים בסקרי הוראה דיווחו שיעורים דומים של מורים ותיקים ושל מורים בראשית דרכם.

תרשים 57: שיעורי המורים שקיבלו משוב על עבודתם בבית הספר, לפי מקור המידע שהמשוב נשען עליו – לפי ותק בהוראה

מקור למידע: OECD (2020), טבלה II.4.44

12.4. תפיסות המורים בנוגע להשפעת המשוב

מעבר לחשיבות שאפשר לייחס לסרטוט מאפייני המשוב מבחינת שכיחות קבלתו, הגורמים שנותנים אותו ומקורות הידע שהוא נסמך עליהם, תלויה ועומדת שאלת השפעתו על דרכי העבודה וכן השאלה באיזו מידה המורים חושבים שהמשוב שקיבלו היה יעיל וחולל שיפור בידיעותיהם ובדרכי עבודתם. במחקר טאליס נשאלו המורים אם למשוב שקיבלו בשנה שקדמה להעברת הסקר הייתה השפעה חיובית על עבודתם. תשובותיהם עשויות ללמד לא רק על איכות המשוב שהמורים קיבלו ועל השפעתו, אלא גם על הלך הרוח שלהם ביחס למשוב. להלן שיעורי המורים שהשיבו בחיוב, מקרב המורים שקיבלו משוב.

ארבעה מכל חמישה מורים שקיבלו משוב בישראל (79%) דיווחו כי הייתה לו השפעה חיובית על ההוראה שלהם, ללא הבדל של ממש בין מגזרי השפה. שיעור זה גבוה מהשיעור המקביל בממוצע מדינות ה-OECD (לוח 56).

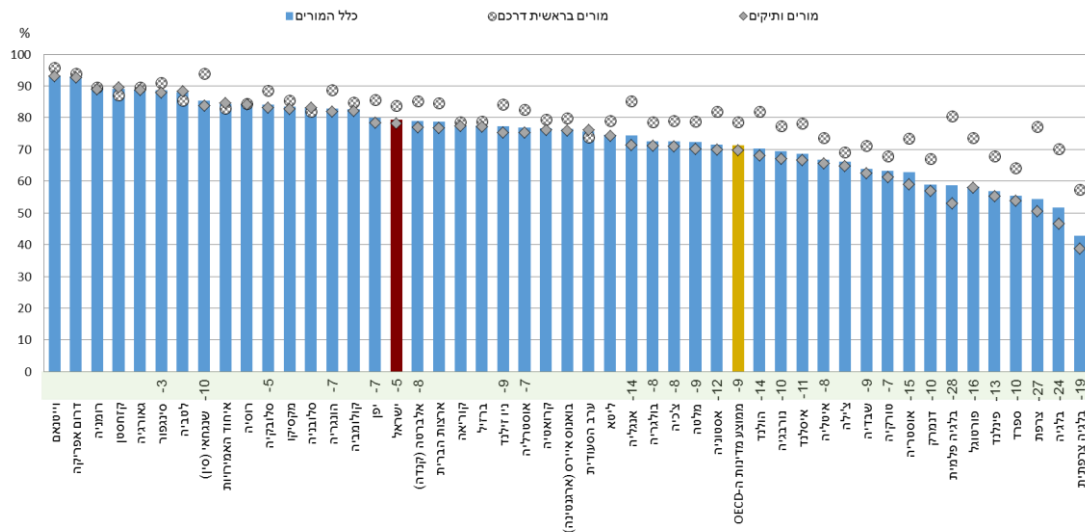
לוח 56: שיעורי המורים שקיבלו משוב שהשפיע לטובה על ההוראה שלהם – מקרב המורים שקיבלו משוב

בתי"ס דוברי ערבית	בתי"ס דוברי עברית	ממוצע OECD	כלל ישראל	
77%	80%	71%	79%	קבלת שהשפיע לטובה על ההוראה

לשם השוואה, 93% מהמורים בדרום אפריקה ובווייטנאם דיווחו על כך, לעומת כ-55% מהמורים בצרפת ובספרד ו-43% בלבד מהמורים בבלגיה הצרפתית (תרשים 58). מעניין לציין כי במערכות חינוך במדינות שבהן קבלת משוב איננה שכיחה (תרשים 52 ותרשים 54), מורים גם אינם מוצאים שהמשוב שקיבלו שימושי ובעל השפעה חיובית על עבודתם. ייתכן שהדבר משקף היבטים תרבותיים הנוגעים לפתיחות לקבלת משוב ולשימושים במשוב.

זאת ועוד, במרבית המדינות שהשתתפו במחקר נמצא קשר בין קבלת משוב משמעותי שהשפיע לטובה על ההוראה של המורה ובין הוותק של המורים בהוראה (תרשים 58). כך, במדינות רבות, שיעור המורים בראשית דרכם הסבורים כי המשוב שקיבלו היה משמעותי ובעל השפעה חיובית גדול משיעור המורים הוותיקים הסבורים כך. מגמה זו נמצאה בישראל (פער של 5%) ובממוצע מדינות ה-OECD (פער של 9%), והיא ניכרת במיוחד במדינות מערב אירופה כגון בלגיה וצרפת. ייתכן שפער זה נובע מהעובדה שהמשוב שמורים מקבלים בראשית דרכם הוא מובנה יותר, סדור ומעוגן בתוכניות רשמיות כגון פעילויות ליווי והנחיה.

תרשים 58: שיעורי המורים שקיבלו משוב שהשפיע לטובה על ההוראה שלהם, מקרב המורים שקיבלו משוב – לפי ותק בהוראה

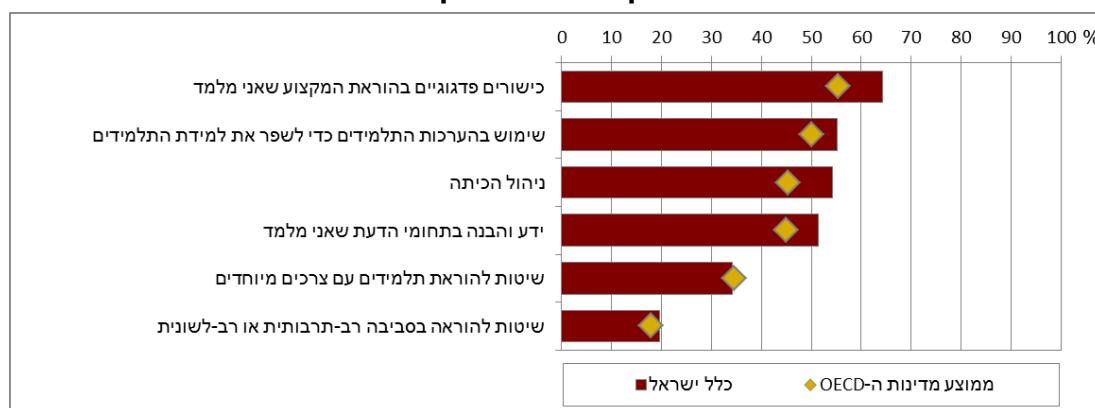
מקור למידע: OECD (2020), תרשים II.4.12

מסתמן גם כי שיעור המורות המדווחות על קבלת משוב משמעותי בעל השפעה לטובה על עבודתן גבוה משיעור המורים המדווחים על כך. הדבר נכון בשליש מהמדינות שהשתתפו במחקר (16), ובכללן ישראל (81% לעומת 75%, בהתאמה), וכן בממוצע מדינות ה-OECD (72% לעומת 70%, בהתאמה).

היבטים בהוראה שהושפעו לטובה בעקבות קבלת משוב

במחקר נשאלו המורים לא רק אם למשוב שקיבלו בשנה האחרונה הייתה השפעה חיובית על עבודתם, אלא הם גם התבקשו לפרט באילו היבטים בהוראה חל שינוי חיובי בעקבות קבלתו. ככלל, מדרג ההיבטים שהושפעו לטובה מקבלת משוב בישראל דומה למדרג שבממוצע מדינות ה-OECD: שיעורי המורים בישראל שצינו השפעה לטובה בכל היבט גבוהים מהשיעורים המקבילים בממוצע ה-OECD או לפחות דומים להם (תרשים 59). בעקבות קבלת משוב משמעותי, כשני שלישים מן המורים בישראל (64%) מדווחים על שיפור בכישוריהם הפדגוגיים בהוראת המקצועות, ויותר ממחצית מהמורים בישראל מדווחים על שיפור בשימוש בהערכות תלמידים כדי לשפר את הלמידה (55%), בניהול הכיתה (54%) וכן בידע ובהבנה של תחום הדעת הנלמד (51%). אפשר לראות היבטים כלליים החוצים תחומי דעת, ובהם כאמור נצפתה השפעה חיובית נרחבת בשל קבלת משוב משמעותי. לעומתם, ההשפעה על שיטות הוראה ייעודיות מצומצמת יותר, כך שרק כשליש מהמורים בישראל מדווחים על שינוי לטובה בשיטות להוראת תלמידים עם צרכים מיוחדים (35%), ורק כחמישית (20%) מדווחים על שיפור בשיטות להוראה בסביבה רבת-תרבותית או רב-לשונית. השיעורים האחרונים, מן הסתם, נגזרים גם מהצורך להשתמש בשיטות אלו, בהתאם להרכב התלמידים בכיתה/בבית הספר.

תרשים 59: שיעורי המורים שהמשוב שקיבלו על עבודתם בבית הספר חולל שינוי חיובי בהוראה שלהם בהיבטים הבאים – מקרב המורים שקיבלו משוב

מקור למידע: OECD (2020), טבלה II.4.50 ותרשים II.4.13

במבט פנים-ישראלי נמצא כי מורים בבתי ספר דוברי ערבית שקיבלו משוב בשנה האחרונה נוטים לדווח יותר מעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית על השפעה חיובית של המשוב על מרבית ההיבטים שנבדקו (לוח 57), ובעיקר שיפור בשימוש בהערכת תלמידים כדי לשפר את הלמידה (69% לעומת 50%, בהתאמה), וכן שיטות להוראה בסביבה רב-תרבותית או רב-לשונית (34% לעומת 15%, בהתאמה) והידע וההבנה שלהם בתחומי הדעת (61% לעומת 48%, בהתאמה).

לוח 57: שיעורי המורים שהמשוב שקיבלו על עבודתם בבית הספר חולל שינוי חיובי בהוראה שלהם בהיבטים הבאים – מקרב המורים שקיבלו משוב

כלל ישראל	ממוצע OECD	דוברי עברית	דוברי ערבית	
64%	55%	63%	67%	כישורים פדגוגיים בהוראת המקצוע שאני מלמד
55%	50%	50%	69%	שימוש בהערכות התלמידים כדי לשפר את הלמידה
54%	45%	53%	59%	ניהול הכיתה
51%	45%	48%	61%	ידע והבנה בתחומי הדעת שאני מלמד
34%	35%	32%	41%	שיטות להוראת תלמידים עם צרכים מיוחדים
20%	18%	15%	34%	שיטות להוראה בסביבה רב-תרבותית או רב-לשונית

מאפייני המשוב המשמעותי

אפשר ללמוד על התנאים שבהם למשוב יש השפעה מיטבית על ההוראה של המורים באמצעות הצלבה בין מקורות המידע שעליהם נסמך המשוב שקיבלו – מבחינת כמות מקורות המידע ומאפייניהם – ובין תפישותיהם בדבר השפעת המשוב על ההוראה שלהם.

מספר מקורות המידע שהמשוב נשען עליהם: בכל המדינות שהשתתפו במחקר נמצא כי ככל שגדול מספרם של מקורות המידע שהמשוב שהמורים קיבלו נסמך עליהם, כך הם נוטים יותר לדווח כי המשוב משמעותי ובעל השפעה חיובית על עבודתם. קשר זה נשמר גם לאחר שמוֹשָׁטת ביקורת על מאפייני הרקע של המורים (גיל, מגדר, ותק בהוראה בבית הספר) ועל היקף משרתם. ברם, בישראל קשר זה הוא החלש ביותר בהשוואה לכל המדינות שהשתתפו במחקר.

סוג מקורות המידע שהמשוב נשען עליהם: בישראל נמצא שמורים שדיווחו על קבלת משוב הנשען על הערכת הידע שלהם בתחום הדעת או על צפייה בשיעור שלהם נוטים יותר לדווח כי המשוב משמעותי ובעל השפעה חיובית על עבודתם. קשר זה נשמר גם לאחר שמוֹשָׁטת ביקורת על מאפייני הרקע של מורים (גיל, מגדר, ותק בהוראה בבית הספר) ועל היקף

משרתם. במדינות רבות שהשתתפו במחקר נמצאה תמונה דומה, אף כי על פי רוב נמצא קשר גם עם קבלת משוב הנשען על ציוני תלמידים במישור הכיתתי והבית ספרי ועל הערכה עצמית של המורה כלפי עבודתו.

מבט-על: הקשר בין קבלת משוב משמעותי ובין שביעות רצון

במחקר טאליס ניסו ללמוד אם יש קשר בין קבלת משוב משמעותי (משתנה מסביר/בלתי תלוי) ובין שביעות הרצון של המורה מסביבת העבודה בבית הספר וממקצוע ההוראה (משתנה מוסבר/תלוי), תוך בקרה על מאפייני רקע של מורים (גיל, מגדר, ותק בהוראה בבית הספר) ועל היקף משרתם.

בישראל, ולמעשה בכל המדינות שהשתתפו במחקר, נמצא קשר חיובי בין קבלת משוב משמעותי לבין שביעות הרצון של המורה. כלומר, מורים שלתפסתם קיבלו משוב משמעותי שהביא לידי שיפור בהוראה שלהם נוטים לדווח על שביעות רצון רבה יותר מסביבת העבודה שלהם וממקצוע ההוראה.